

16.6.2009

Dnro 1625/5/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

Viite: Oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston lausuntopyyntö 7.5.2009 OM 2/66/2007

LAUSUNTO SYYTTÄJÄLAITOKSEN HALLINTOA KOSKEVIEN SÄÄDÖSTEN UUDISTAMISTA POHTINEEN TYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto on varannut oikeusasiamiehelle tilaisuuden lausua syyttäjälaitoksen hallintoa koskevien säädösten uudistamista pohtineen työryhmän mietinnöstä 30.6.2009 mennessä.

Työryhmän tavoitteena oli uudistaa syyttäjälaitoksen hallintoa koskeva lainsäädäntö siten, että säädökset vastaisivat perustuslain asettamia vaatimuksia. Tavoitteena oli myös selkeyttää nykyistä sääntelyä siten, että useissa eri säädöksissä olevat säännökset kootaan yhteen aikaisempaa selkeämmäksi ja käsitteistöltään yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki syyttäjälaitoksesta. Lakiin on tarkoitus koota tällä hetkellä useaan eri lakiin sisältyvät säännökset syyttäjälaitoksen hallinnosta ja organisatiosta. Ehdotetut säännökset vastaisivat pääosin nykyisin voimassa olevia säännöksiä, mutta laki muodostaisi nykyistä yhtenäisemmän kokonaisuuden, joka täyttäisi myös perustuslain asettamat vaatimukset.

Pidän hyvänä, että laissa täsmennetään tehtävänjakoa Valtakunnansyyttäjänviraston ja valtakunnansyyttäjän välillä.

Pidän hyvänä myös sitä, että kihlakunnansyyttäjä-nimikkeestä luovutaan ja siirrytään käyttämään aluesyyttäjä-nimikettä.

Aluesyyttäjän toimivaltaa esitetään laajennettavaksi siten, että aluesyyttäjä on käsiteltävänä olevassa asiassa suoraan lain nojalla toimivaltainen koko maassa. Uudistus on tarkoituksenmukainen. Näin vältetään nykyisestä käytännöstä, jossa toimivaltuuden laajentaminen on perustunut valtakunnansyyttäjän kussakin yksittäistapauksessa antamaan nimenomaiseen määräykseen. Tällaisia määräyksiä on annettu vuosittain 100- 200.

Monet syyteasiat ovat tulleet entistä laajemmiksi ja mutkikkaammiksi. Syytetyllä on usein tällaisissa asioissa useampi avustaja. Ehdotetun säännöksen mukaan valtakunnansyyttäjä tai johtava aluesyyttäjä voi määrätä samaan asiaan useamman syyttäjän. Samalla tulee määrätä myös heidän keskinäisestä vastuunjaostaan. Pidän tarkoituksenmukaisena ja selkeänä myös sitä, että ehdotettuun lakiin syyttäjälaitoksesta otetaan tästä nykyisinkin käytetystä menettelystä nimenomainen säännös.

Syyttäjän esteellisyydestä säädetään nykyisin yleisistä syyttäjistä annetun lain 12 §:ssä. Säännös vastaa hallintolain esteellisyyssäännöksiä. Uudessa syyttäjälaitoksesta annettavassa laissa syyttäjän esteellisyys on tarkoitus rinnastaa tuomarin esteellisyyssäännöksiin. Tämä on

perusteltua, koska syyttäjän tehtävät liittyvät kiinteämmin tuomioistuimen kuin hallintoviranomaisen tehtäviin. Lisäksi syyttäjät käyttävät tuomarin lainkäyttövaltaa rangaistusmääräysasi-oissa. Eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti näihin seikkoihin huomiota aikoinaan vuonna 1996 mietinnössään (LaVM 20/1996 vp) hallituksen esitykseen ylintä syyttäjää koskevien säännösten muuttamisesta sekä laiksi yleisistä syyttäjästä (HE 131/1996 vp).

Työryhmän esittämän lakiehdotuksen 24 §:ään kirjoitettu esteellisyyssäännös on kuitenkin muodoltaan erittäin epäselvä verrattuna aikaisempaan säännökseen. Ehdotetussa säännöksessä viitataan oikeudenkäymiskaaren 13 luvun tuomaria koskeviin esteellisyyssäännöksiin. Siinä viitataan kuitenkin myös saman luvun neljään eri säännökseen, joita ei sovelleta syyttäjän esteellisyyteen. Tässä muodossa säännöksen sisältö ei avaudu lukijalle ilman oikeudenkäymiskaaren 13 luvun säännösten perusteellista tarkastelua. On muistettava, että lukijoina on muitakin kuin juristeja. Nähdäkseni säännöksessä esitetyt esteellisyyssäikeat tulisi kirjoittaa avoimesti näkyviin, jotta jokainen lukija voi selvittää vaikeuksista esteellisyyssperusteet. Esteellisyysskysymykset tulevat usein esiin laillisuusvalvojille tehdyissä kanteluissa ja ne ovat sten syyttäjän toimenpiteitten kohteiksi joutuvien kannalta ilmeisen tärkeitä. Näin epäselvästi kirjoitettua säännöstä ei lakiin tulisi sisällyttää.

Syynä työryhmän ehdottamaan kirjoitustapaan saattaa olla lakivaliokunnan edellä mainitussa mietinnössä esittämä kohta, jossa todetaan seuraavaa: "Valmisteltaessa esitystä tuomarin esteellisyyttä koskevien säännösten uudistamiseksi on harkittava syyttäjän ja tuomarin esteellisyyssäännösten yhdenmukaistamista ja syyttäjän esteellisyyttä koskevan pykälän korvaamista viittauksin tuomarin esteellisyyssäännöksiin."

Tuomarin esteellisyyttä koskevina säännösten valmistelu oli kuitenkin tuolloin vielä kesken. Lakivaliokunta ehdotti mietinnössään myös erään silloin hallituksen esityksessä ehdotetun esteellisyysskohdan kirjoittamista uudelleen vastaavalla tavalla kuin tuomarin esteellisyyttä valmistellut työryhmä oli esittänyt (oikeusministeriö, lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1996). Valiokunnan mietinnössä esitetty viittauskannanotto ei nähdäkseni tarkoita sitä, että syyttäjien osalta tulisi tyytyä viittaamaan tuomarin esteellisyyssäännöksiin säännöksen selvyyden kustannuksella. Kun tuomarin esteellisyyssäännöksiin ei voida viitata sellaisenaan, säännöksestä tulee epäselvä. Pelkästä viittaamisesta tulisi luopua. Ehdotettu muoto ei ole työryhmälle asetun selkeyttämistavoitteen mukainen.

Käsitykseni mukaan työryhmän esittämä ehdotus on kuitenkin pääosin toteutettavissa.